

รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนเรียนรวม

An Effective Supervision Model of Inclusive Education Schools

พรรณพร ศรีลัมพ์¹, ชนัดดา ภูหงษ์ทอง², อนุชา กอนพวง³ และณัฐ รัตนศิริณิขกุล⁴
Pannapon Saralamba^{1*}, Chanadda Phuhongthong² and Anucha Kornpuang³,
and Nat Rattanasirinichakul⁴

¹⁻⁴คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻⁴Faculty of Education, Naresuan University

Corresponding Author, E-mail: pannapons65@nu.ac.th¹

Received: 2025-3-23; Revised: 2025-10-21; Accepted: 2025-10-31

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนเรียนรวม โดยบูรณาการแนวคิดการนิเทศแบบ PIDRE แนวคิดการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตามกรอบ SEAT และหลักการจัดการเรียนรวมตามกรอบ FAT พัฒนาเป็น “รูปแบบการนิเทศแบบ 2PIDA-OE2R” ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการและวางแผน การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ การดำเนินการนิเทศ การประเมินและสะท้อนผล การสังเกตและเก็บข้อมูล การประเมินผล การเสริมแรงและให้กำลังใจ และการรายงานผล รูปแบบนี้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในกระบวนการนิเทศ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องและสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียนทุกคน การนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษาเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่ยืดหยุ่น ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้ประสานงานเครือข่าย ผู้พัฒนาวิชาชีพครู และผู้ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการนิเทศแบบ 2PIDA-OE2R จึงเป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย และส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เท่าเทียมและเป็นธรรม

คำสำคัญ : การนิเทศการศึกษา, โรงเรียนเรียนรวม, รูปแบบ 2PIDA-OE2R, ระบบนิเวศการเรียนรู้

Abstract

This article aims to propose an effective educational supervision model for inclusive schools by integrating the PIDRE supervision concept, the SEAT framework for creating a learning ecosystem, and the FAT framework for inclusive education management. The developed model, called 2PIDA-OE2R, consists of eight key steps: Preparation and Planning, Information and Understanding, Doing, Assessment and Reflection, Observation and Data Collection, Evaluation, Reinforcement and Motivation, and Reporting. The model emphasizes collaboration among administrators, teachers, and stakeholders in the supervision process to promote continuous professional development and foster a supportive learning ecosystem for all learners. Its implementation focuses on developing personnel capacity, creating appropriate learning environments, designing flexible curricula and activities, and encouraging stakeholder participation. Educational supervisors play crucial roles as change leaders, network

coordinators, professional developers, and evaluators who provide ongoing feedback. The 2PIDA-OE2R model serves as a systematic and sustainable approach to enhancing the quality of inclusive education, addressing the diverse needs of learners, and fostering an equitable and inclusive learning society.

Keywords: Educational Supervision, Inclusive Schools, 2PIDA-OE2R Model, Learning Ecosystem

บทนำ

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นแนวทางสำคัญที่มุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมให้แก่ผู้เรียนทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างด้านความสามารถ สภาพร่างกาย หรือพื้นฐานทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ (สุธาทิพย์ จันทร์ศิริ, 2562) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งมุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในปัจจุบัน การจัดการเรียนรวมยังคงเผชิญปัญหาหลายประการ เช่น ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ครูขาดความรู้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ตลอดจนการขาดระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ (วรรณภา พูลสวัสดิ์ และคณะ, 2563) นอกจากนี้ ยังพบว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการคัดกรองและจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan: IEP) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรวม (นิตยา สุวรรณศรี, 2564) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลไกสนับสนุนที่ยั่งยืน เพื่อเสริมศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา

สภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การนิเทศการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเรียนรวม เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลการจัดการศึกษา ดังที่ วัชรานเล่าเรียนดี (2556) กล่าวว่า การนิเทศการสอนเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนางานในวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียนและการศึกษาโดยรวม สอดคล้องกับ จุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2559) ที่ระบุว่าการนิเทศช่วยพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน สร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และเจตคติที่ดีในการทำงาน การพัฒนารูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องบูรณาการแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้อง ทั้งกระบวนการนิเทศแบบ PIDRE ที่เน้นการวางแผน การให้ความรู้ การปฏิบัติ การเสริมแรง และการประเมินผล แนวคิดการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตามกรอบ SEAT ที่ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน สภาพแวดล้อม กิจกรรม และเครื่องมือ รวมถึงหลักการจัดการเรียนรวมตามกรอบ FAT ที่เน้นความยืดหยุ่น ความรับผิดชอบและการทำงานเป็นทีม เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนเรียนรวมในประเทศไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงควรมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการนิเทศสำหรับโรงเรียนเรียนรวม ที่มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทุกคนตามศักยภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้บรรลุตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทยในที่สุด การนิเทศการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเรียนรวม เพราะเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องในการวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (กมลวรรณ ศรีสุข, 2561) การนิเทศที่มีประสิทธิภาพจะช่วยยกระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติของครู ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและการศึกษาของ

โรงเรียนโดยรวม (ธัญญรัตน์ คงทอง, 2565) ดังนั้น การพัฒนาแนวทางการนิเทศการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมความสำเร็จของการจัดการเรียนรวมในบริบทของโรงเรียนไทยยุคใหม่

บทความนี้นำเสนอรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนเรียนรวม ตามกรอบแนวคิด 3 ส่วน ได้แก่ กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE แนวคิดการสร้างระบบนิเทศการเรียนรู้ตามกรอบ SEAT และหลักการจัดการเรียนรวมตามกรอบ FAT และนำเสนอรูปแบบการนิเทศแบบ 2PIDA-OE2R ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเรียนรวม

กรอบแนวคิดของการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผล

การนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเรียนรวม จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงทั้งกระบวนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ การสร้างระบบนิเทศการเรียนรู้ที่เหมาะสม และหลักการจัดการเรียนรวมที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้รูปแบบการนิเทศที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความท้าทายในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ผู้เขียนจึงได้ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3 แนวคิดหลัก ได้แก่ กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE แนวคิดการสร้างระบบนิเทศการเรียนรู้ตามกรอบ SEAT และหลักการจัดการเรียนรวมตามกรอบ FAT เพื่อนำมาเป็นฐานในการนำเสนอรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผล สำหรับโรงเรียนเรียนรวม ดังนี้

1. กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE

กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การนิเทศศึกษาบรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้เพราะกระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติงานอันประกอบไปด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล ดังนั้นหากผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการนิเทศ การศึกษาได้ปฏิบัติตามนิเทศตามกระบวนการ จะสามารถทำให้การนิเทศการศึกษามีประสิทธิผล และ เกิดประสิทธิผลซึ่งมีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านได้นำเสนอกระบวนการนิเทศการศึกษา ดังนี้

กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE (Planning–Information–Doing–Reinforcing–Evaluating) เป็นกระบวนการนิเทศที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษายุคดิจิทัล ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการนิเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน (บุญล้อม อินทร์ศรี, 2563) กระบวนการนี้มี 5 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1.1 การวางแผนการนิเทศ (Planning: P)

การวางแผนการนิเทศเป็นขั้นตอนแรกและสำคัญที่สุด เพราะเป็นการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการนิเทศให้สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาและความต้องการพัฒนาครูในบริบทปัจจุบัน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ และความต้องการจำเป็นของครู แล้วนำมาวางแผนกิจกรรมการนิเทศที่ชัดเจน ครอบคลุม และสามารถประเมินผลได้ (ภัสสรานาคบุตร, 2562) ในยุคปัจจุบัน การวางแผนควรใช้ข้อมูลเชิงหลักฐาน (Data-Driven Supervision) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการตัดสินใจและการกำหนดแนวทางการพัฒนา (พรธณี บุญญะสิทธิ์, 2564)

1.2 การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ (Information: I)

ขั้นตอนนี้มุ่งเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะให้แก่ผู้รับการนิเทศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) และการนิเทศแบบโค้ชชิ่ง (Coaching & Mentoring) เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้อย่างยั่งยืน (จิราภรณ์ วงศ์ประสิทธิ์, 2565) นอกจากนี้ ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการนิเทศ เช่น การใช้ระบบ

ออนไลน์ในการอบรม การประชุมทางไกล หรือการใช้แพลตฟอร์ม Google Classroom เพื่อสื่อสารและติดตามผล (อรพรรณ สุขจิตต์, 2566)

1.3 การปฏิบัติงาน (Doing: D)

การปฏิบัติงานเป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศนำแผนไปสู่การปฏิบัติจริง โดยครูจะนำความรู้และแนวทางที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขณะที่ผู้นิเทศมีบทบาทในการสังเกตให้ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง (จิราภา เกิดนาค, 2561) กระบวนการนิเทศในยุคปัจจุบันเน้น “การเรียนรู้ร่วมกัน” มากกว่าการควบคุม จึงควรมีการสังเกตแบบเพื่อนครูนิเทศ (Peer Observation) และการสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Practice) เพื่อพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง (รัตนาภรณ์ พันธุ์มี, 2564)

1.4 การสร้างขวัญและกำลังใจ (Reinforcing: R)

การสร้างขวัญและกำลังใจเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการรักษาความต่อเนื่องของการพัฒนา โดยมุ่งเน้นการเสริมแรงเชิงบวก เช่น การยกย่อง ชื่นชม การให้รางวัล การเผยแพร่ผลงานดีเด่น และการเปิดโอกาสให้ครูได้เป็นผู้นำทางวิชาชีพ (Professional Learning Leader) (อัญชลี เพ็ชรสุวรรณ, 2563) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมมือ (Collaborative Culture) จะช่วยให้ครูเกิดแรงจูงใจภายในและพัฒนาอย่างยั่งยืน (ธนวัฒน์ รัตนศิริ, 2565)

1.5 การประเมินผลและสะท้อนการพัฒนา (Evaluating: E)

ขั้นตอนสุดท้ายคือการประเมินผลทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ของการนิเทศ โดยประเมินจากหลายแหล่งข้อมูล เช่น การสังเกตการสอน ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริง (พรรณราย ศรีธนู, 2566) การประเมินไม่ควรเป็นเพียงการสรุปผลเท่านั้น แต่ควรเป็น “การเรียนรู้เพื่อพัฒนา” (Learning-Oriented Evaluation) ที่นำผลการประเมินกลับไปใช้ในการปรับปรุงการนิเทศในรอบต่อไป เพื่อสร้างวงจรคุณภาพ (Continuous Improvement Cycle) อย่างแท้จริง (สุกัญญา แซ่ตั้ง, 2561)

ดังนั้น กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE ถือเป็นแนวคิดที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนเรียนรวม โดยขั้นตอนการวางแผน (P) สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนเรียนรวม การให้ความรู้ (I) เชื่อมโยงกับการสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวม การปฏิบัติ (D) สัมพันธ์กับการร่วมมือกันพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสม การเสริมแรง (R) ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และการประเมิน (E) นำไปสู่การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งสองกระบวนการจึงมีความสอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกันในการมุ่งพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมผ่านการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกคน

2. แนวคิดการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตามกรอบ SEAT

การบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้าง SEAT ซึ่งแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนา 4 ด้านหลัก ได้แก่ ดังนี้

2.1 ด้านนักเรียน (S: Students) นักเรียนพิการเรียนร่วมมีความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจต่างจากนักเรียนทั่วไป ดังนั้นทางโรงเรียนจึงควรมีความตระหนักถึงการให้ความช่วยเหลือเด็กพิการเป็นการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียน เป็นที่พึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1) เตรียมความพร้อมนักเรียนที่มีความบกพร่อง ดังนี้

1.1) ด้านร่างกาย คือ การเตรียมตัวเด็ก การทำความสะอาดร่างกาย เช่น ผมน เล็บมือ เล็บเท้า ผิวหนัง เสื้อผ้าที่สวมใส่

1.2) ด้านวิชาการ คือ มีการทดสอบการพัฒนาตนเอง การช่วยเหลือตนเอง เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร

1.3) ด้านอารมณ์และสังคม คือ สังเกตการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมและการใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องชีวิตประจำวัน ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนพิการเรียนร่วมสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2) เตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปหรือนักเรียนปกติ ดังนี้

2.1) จัดประชุมนักเรียนปกติทั่วไปให้มีความรู้ ความเข้าใจ ยอมรับความบกพร่องของนักเรียนพิการรู้จักช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการอย่างถูกวิธี

2.2) จัดอบรมนักเรียนปกติทั่วไป รู้จักให้ความช่วยเหลือ ให้มีความรู้ ความเข้าใจและยอมรับความบกพร่องของนักเรียนพิการและปฏิบัติต่อนักเรียนที่พิการอย่างถูกวิธี โดยให้นักเรียนปกติแสดงบทบาทสมมติ เช่น ลองให้หลับตาเดิน ลองให้ใช้ส้อมคีตุดู ลองเดินขาข้างเดียว หรือบวกลบเลขไม่ได้ อ่านหนังสือไม่ออก แล้วให้นักเรียนปกติพูดแสดงความรู้สึก และหาวิธีช่วยเหลือเป็นงาน เพื่อให้นักเรียนที่มีความบกพร่องและนักเรียนปกติจะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3) สร้างความเข้าใจให้กับครู ผู้ปกครอง โดยจัดประชุมเพื่อให้เข้าใจและช่วยเหลือนักเรียนพิการเรียนร่วม

2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม (E: Environment) เพื่อให้ชุมชนเข้าใจในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติทั่วไปมากขึ้น จึงดำเนินการดังนี้

1) จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เด็กพิการเรียนร่วม สามารถเรียนรู้ ได้อย่างมีความสุขจัด เช่น จัดให้มีห้องน้ำ ห้องส้วมสำหรับเด็กพิการ

2) บุคคลสำคัญในชีวิตเด็ก โดยแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียน เพื่อกำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน บทบาทของบุคลากรและรูปแบบการจัดการเรียนรวม

2.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (A: Activities)

1) นำผลการคัดกรองเด็กพิการเรียนร่วมจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP.) เพื่อจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก

2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP.) เน้นทักษะกระบวนการตามความบกพร่องของนักเรียนพิการเรียนร่วม เพื่อให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้น

3) จัดอบรมและให้ความรู้ครูในโรงเรียน ในการจัดการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

4) จัดการเรียนการสอนที่นำศิลปะมาผสมผสานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่นับเนื้อหาเพื่อให้เด็กนักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข แล้วจัดทำแฟ้มสะสมงานของนักเรียนพิการเรียนร่วมทุกคนทุกปี

2.4 ด้านเครื่องมือ (T: Tools)

ใช้หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งบุคคลในหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ทั้งเด็กปกติและเด็กพิการเรียนร่วม เช่น ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 นักเรียน กรรมการสถานศึกษา เทศบาลตำบล ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพิจิตร องค์กรเอกชน ซึ่งการให้บุคคลต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

1) จัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อเด็กพิการเรียนร่วมและสอดคล้องกับความต้องการของเด็กพิการเรียนร่วม

2) ครูและบุคลากรทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน จัดเตรียมผลงานและความภาคภูมิใจในผลงานของนักเรียนพิการเรียนร่วม

3) ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนพิการเรียนร่วม

3. หลักการจัดการเรียนรวมตามกรอบ FAT

การจัดการเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงความก้าวหน้าในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในสังคม โดยเป็นการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับผู้เรียนทั่วไปในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด ในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดที่ชัดเจนในการดำเนินงาน กรอบ FAT จึงได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ผู้บริหาร (Administrator) และครู (Teacher) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทและความสำคัญที่เชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนทุกคน การจัดการเรียนรวมตามกรอบ FAT จึงเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษร่วมกับผู้เรียนทั่วไป โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2558).

3.1 สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ในการจัดการเรียนรวม

สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมทั้งด้านกายภาพและเทคโนโลยี ดังนี้

3.1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง องค์ประกอบและการจัดการพื้นที่ทางกายภาพในสถานศึกษาที่สนับสนุน การเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของผู้เรียนทุกคน โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การออกแบบอาคารสถานที่ตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถใช้งานได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

1) การจัดพื้นที่เรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของกิจกรรมการเรียนรู้

2) การจัดให้มีห้องสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ห้องสอนเสริม ห้องให้คำปรึกษา ห้องสื่อและอุปกรณ์พิเศษ

3) การปรับปรุงระบบแสงสว่าง เสียง และการระบายอากาศให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

3.1.2 เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง เทคโนโลยีสำหรับการเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1) เทคโนโลยีสำหรับการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสาร เช่น โปรแกรมแปลงข้อความเป็นเสียง (Text-to-Speech) ระบบขยายภาพสำหรับผู้มีความบกพร่องทางการเห็น อุปกรณ์ช่วยในการสื่อสารทางเลือก (Alternative and Augmentative Communication)

2) เทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ เช่น แอปพลิเคชันและซอฟต์แวร์เพื่อการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล อุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่ปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและระบบบันทึกและจัดเก็บข้อมูลการเรียนรู้

3.1.3 สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน หมายถึง สื่อการเรียนรู้และอุปกรณ์การเรียนรู้ต่างๆ เช่น สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เช่น สื่อมัลติมีเดีย สื่อสัมผัส สื่อเสียง อุปกรณ์ช่วยในการเรียนรู้เฉพาะทาง เช่น อักษรเบรลล์ แผ่นที่นูน กระดานสื่อสาร และสื่อการเรียนรู้ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน

3.1.4 ระบบสนับสนุนและบริการ กลไกและบริการที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1) บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention Services) ได้แก่ การคัดกรองและประเมินพัฒนาการ การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง การวางแผนการช่วยเหลือรายบุคคล และการส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) บริการสนับสนุนทางการศึกษา (Educational Support Services) ได้แก่ ล่ามภาษามือสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้ช่วยเหลือนักเรียน (Classroom Assistant) นักวิชาชีพระเฉพาะทาง เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัดและครูการศึกษาพิเศษประจำชั้นเรียน

3) ระบบการดูแลและบำรุงรักษา (Maintenance System) ได้แก่ การตรวจสอบและซ่อมบำรุงอุปกรณ์อำนวยความสะดวก การปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้พร้อมใช้งาน การจัดหาและทดแทนอุปกรณ์ที่ชำรุดและการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้ทันสมัย

4) ระบบการประเมินและติดตามผล (Monitoring and Evaluation System) ได้แก่ การประเมินความต้องการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก การติดตามผลการใช้บริการ การประเมินประสิทธิภาพของระบบสนับสนุน และการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ใช้บริการ

5) ระบบการประสานงานและเครือข่าย (Coordination and Network System) ได้แก่ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรและความเชี่ยวชาญและการพัฒนาระบบส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ ระบบสนับสนุนและบริการที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การจัดการเรียนรวมประสบความสำเร็จ โดยเป็นกลไกสำคัญในการลดอุปสรรคและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพจะช่วยลดอุปสรรคในการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ

3.2 ผู้บริหาร (Administrator)

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรวม ดังนี้

3.2.1 การกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรวม และกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร (เบญญา ชลธาร์นนท์, 2559)

3.2.2 การสนับสนุนทรัพยากร จัดสรรงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการเรียนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรวม

3.3 ครู (Teacher)

ครูเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม โดยมีหน้าที่สำคัญดังนี้

3.3.1 การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ครูต้องออกแบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน โดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย (พิมพ์พรธรรชุตินธร, 2563)

3.3.2 การประเมินผลที่เหมาะสม พัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

3.3.3 การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ครูต้องพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรวมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรวมตามรูปแบบ FAT

1. การจัดการเรียนรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ควรดำเนินการดังนี้

1) ออกแบบและปรับปรุงอาคารสถานที่ตามหลัก Universal Design ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถใช้งานได้อย่างสะดวกและปลอดภัย เช่น ติดตั้งทางลาด ราวจับ และห้องน้ำสำหรับผู้พิการ

2) จัดหาและติดตั้งเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น อาทิ โปรแกรมแปลงข้อความเสียง อุปกรณ์ขยายภาพ และอุปกรณ์ช่วยในการสื่อสาร

3) จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น สื่อมัลติมีเดีย สื่อสัมผัส และอุปกรณ์การเรียนรู้เฉพาะทาง

4) พัฒนาระบบสนับสนุนและบริการที่ครอบคลุม ตั้งแต่การคัดกรอง การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การให้บริการสนับสนุนทางการศึกษา และการติดตามประเมินผล (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2558)

2. การจัดการเรียนรวมด้านผู้บริหาร (Administrator) ควรดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรวม พร้อมจัดทำแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอย่างเพียงพอสำหรับการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาบุคลากร

3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมทรัพยากรและแลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญ

4) พัฒนาระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5) ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการยอมรับความแตกต่างและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (เบญจมา ชลธารินทร์, 2559)

3. การจัดการเรียนรวมด้านครู (Teacher) ควรดำเนินการ ดังนี้

1) พัฒนาความรู้และทักษะของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม ผ่านการอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2) จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน

3) ออกแบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย โดยใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

4) พัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน

5) สร้างเครือข่ายครูผู้สอนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรวม (พิมพ์พรรณ วรชุตินธร, 2563)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรวมที่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับผู้เรียนทั่วไป โดยใช้กรอบแนวคิด FAT ที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ที่ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ เทคโนโลยี สื่อการเรียนรู้อุปกรณ์ และระบบสนับสนุนต่างๆ, ผู้บริหาร (Administrator) ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย สนับสนุนทรัพยากร และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และครู (Teacher) ซึ่งมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ประเมินผลที่เหมาะสม และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยทั้งสามองค์ประกอบนี้ต้องทำงานเชื่อมโยงกันเพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการนิเทศการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำหรับโรงเรียนเรียนรวม

ผู้เขียนได้บูรณาการแนวคิดการนิเทศแบบ PIDRE แนวคิดการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตามกรอบ SEAT และหลักการจัดการเรียนรวมตามกรอบ FAT และนำเสนอเป็นรูปแบบการนิเทศการนิเทศการศึกษาแบบ 2PIDA-OE2R เป็นกระบวนการนิเทศที่พัฒนาขึ้นจาก โดยประกอบด้วย 8 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

Planning (การวางแผน) ที่เน้นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและวางแผนร่วมกัน, Information (การให้ความรู้) ที่มุ่งพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็น, Doing (การปฏิบัติ) ที่เน้นการดำเนินการนิเทศตามแผน, Assessment (การประเมินผล) ที่มุ่งประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย, Observation (การสังเกต) ที่เน้นการสังเกตการสอนอย่างเป็นระบบ, Evaluation (การประเมิน) ที่มุ่งประเมินผลการนิเทศในภาพรวม, Reflection (การสะท้อนคิด) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ และ Reinforcement (การเสริมแรง) ที่มุ่งสร้างกำลังใจและแรงจูงใจในการพัฒนา รูปแบบการนิเทศนี้มีความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีขั้นตอนที่ชัดเจนและเป็นระบบ ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เชื่อมโยงการนิเทศกับการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ และมีกลไกการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเรียนรวมได้อย่างยั่งยืน

จากการบูรณาการแนวคิดข้างต้น ผู้เขียนได้พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบ 2PIDA-OE2R ที่ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 8 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. การเตรียมการและวางแผน (Preparation & Planning) เริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยออกแบบแบบสำรวจปัญหาการจัดการเรียนการสอน จัดทำแบบสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับความต้องการพัฒนารวบรวมและวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนย้อนหลัง 3 ปี และสังเคราะห์จุดที่ต้องพัฒนาเร่งด่วน จากนั้นจึงกำหนดเป้าหมายโดยจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน ขั้นตอนสุดท้ายคือการวางแผนโดยสร้างปฏิทินการนิเทศที่ระบุวันเวลา กิจกรรม ผู้รับผิดชอบ พัฒนาเครื่องมือนิเทศ และจัดทำคู่มือการนิเทศ

2. การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ (Information) เริ่มจากการจัดประชุมชี้แจงโดยจัดทำเอกสารประกอบการประชุม นำเสนอขั้นตอนการนิเทศอย่างละเอียด ชี้แจงบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย และเปิดโอกาสให้ซักถาม ต่อมาจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเทคนิคการสอนใหม่ๆ ฝึกใช้เครื่องมือนิเทศ และจัด Workshop พัฒนาสื่อการสอน สุดท้ายจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยจัดกลุ่ม PLC เชิญครูต้นแบบมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน

3. การดำเนินการนิเทศ (Doing) ประกอบด้วยการนิเทศตามแผนโดยแจ้งกำหนดการล่วงหน้า เตรียมเครื่องมือให้พร้อม และดำเนินการตามขั้นตอน มีการใช้เทคนิคที่หลากหลายทั้งการสาธิตการสอน การ Coaching & Mentoring และการจัด Focus Group นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือทันทีโดยสังเกตปัญหา ให้คำแนะนำเชิงสร้างสรรค์ และติดตามผลการแก้ไข

4. การประเมินและสะท้อนผล (Assessment) เริ่มจากการประเมินการสอนโดยใช้แบบประเมินมาตรฐาน บันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์พัฒนาการของครู จากนั้นวิเคราะห์ผลโดยระบุจุดแข็ง วิเคราะห์ประเด็นที่ต้องพัฒนา และจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล สุดท้ายมีการสะท้อนผลผ่านการประชุมรายบุคคล วางแผนพัฒนาร่วมกัน และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาต่อไป

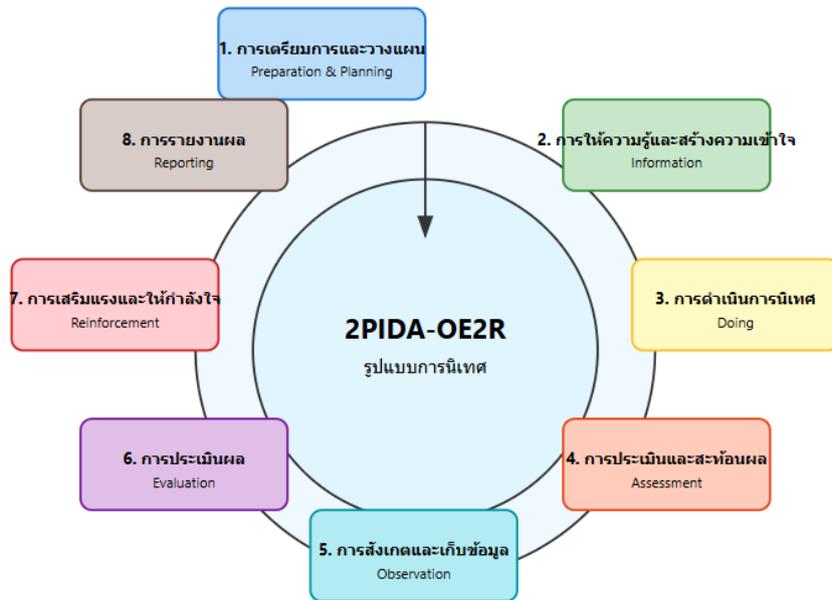
5. การสังเกตและเก็บข้อมูล (Observation) เริ่มจากการสังเกตการสอนโดยใช้แบบสังเกตมาตรฐาน บันทึกพฤติกรรมการสอน และสังเกตการตอบสนองของผู้เรียน มีการบันทึกข้อมูลแบบ Running Records ถ่ายภาพหรือวิดีโอ และบันทึกคำพูดสำคัญ รวมถึงรวบรวมหลักฐานโดยเก็บตัวอย่างผลงาน รวบรวมแผนและสื่อ และจัดทำแฟ้มสะสมงาน

6. การประเมินผล (Evaluation) ประกอบด้วยการประเมินภาพรวมโดยวิเคราะห์ผลสำเร็จ ประเมินประสิทธิภาพเครื่องมือ และศึกษาผลกระทบต่อผู้เรียน มีการตรวจสอบวัตถุประสงค์โดยเปรียบเทียบผลวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ และระบุประเด็นพัฒนา รวมถึงสำรวจความพึงพอใจผ่านแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ

7. การเสริมแรงและให้กำลังใจ (Reinforcement) มีการให้คำชมเชยโดยยกย่องความสำเร็จ มอบเกียรติบัตร และส่งเสริมให้เป็นครูต้นแบบ มีการเผยแพร่ผลงานผ่านนิทรรศการ สื่อโรงเรียน และการส่ง

ประกวด รวมถึงการสร้างขวัญกำลังใจผ่านการพิจารณาความดีความชอบ สนับสนุนการพัฒนาตนเอง และมอบรางวัลครูดีเด่น

8. การรายงานผล (Reporting) เริ่มจากการจัดทำรายงานโดยสรุปผลภาพรวม รวบรวมข้อมูลสถิติ และคุณภาพ และจัดทำข้อเสนอแนะ มีการนำเสนอผลผ่านการประชุมสรุปผล นำเสนอต่อคณะกรรมการ และรายงานต่อต้นสังกัด สุดท้ายมีการเผยแพร่โดยจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เผยแพร่ทางเว็บไซต์ และแลกเปลี่ยนกับเครือข่าย

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการนิเทศการศึกษาแบบ 2PIDA-OE2R

การนำรูปแบบการนิเทศการศึกษาแบบ 2PIDA-OE2R ไปสู่การปฏิบัติ

การนำรูปแบบการนิเทศการศึกษาแบบ 2PIDA-OE2R สำหรับโรงเรียนเรียนรวม ควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Professional Development) เป็นขั้นตอนสำคัญเริ่มจากการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครูแต่ละคน แล้วจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (ID Plan) โดยมุ่งเน้นการยกระดับความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวมอย่างรอบด้าน ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง เช่น การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การปรับหลักสูตร การใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากนี้ยังส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อให้ครูและผู้เชี่ยวชาญได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารผ่านการอบรมสัมมนา และศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ

1. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Learning Environment) ควรเริ่มจากการสำรวจและประเมินความต้องการของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม จากนั้นออกแบบพื้นที่เรียนรู้ตามหลัก Universal Design for Learning (UDL) เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม เช่น การจัดทำทางลาดห้องน้ำ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย การติดตั้งสัญลักษณ์หรือระบบเสียงเตือนสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน และการจัดพื้นที่สงบสำหรับผู้เรียนออทิสติก รวมถึงการจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โปรแกรมช่วยอ่านหรืออุปกรณ์ช่วยเขียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ (Curriculum Development) การพัฒนาหลักสูตรควรมุ่งเน้นความยืดหยุ่นและตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางแล้วปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ที่กำหนดเป้าหมาย วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อ และการประเมินผลอย่างชัดเจน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติ เช่น การสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การสอนแบบโครงงาน (Project-Based Learning) และการสอนแบบรายบุคคล (Individualized Instruction) พร้อมทั้งมีระบบการวัดและประเมินผลที่ยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน

3. การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Engagement) การขับเคลื่อนรูปแบบ 2PIDA-OE2R ให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเริ่มจากการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนรวมที่มีผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชนเข้าร่วม มีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อวางแผน ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน รวมถึงการจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรวม เช่น การจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง การให้ความรู้แก่นักเรียนทั่วไป และการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นอกจากนี้ ยังควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล ศูนย์การศึกษาพิเศษ และสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรวมอย่างรอบด้าน

4. บทบาทของศึกษานิเทศก์ในการขับเคลื่อนรูปแบบ 2PIDA-OE2R โดยศึกษานิเทศก์มีบทบาทสำคัญในการนำรูปแบบ 2PIDA-OE2R ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยต้องปฏิบัติหน้าที่หลักในหลายด้าน ดังนี้

5.1 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำในการสร้างความตระหนักและเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเรียนรวม โดยถ่ายทอดแนวคิดของรูปแบบ 2PIDA-OE2R อย่างเข้าใจง่ายและน่าสนใจ เพื่อให้เกิดการยอมรับและพร้อมปฏิบัติจริง

5.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ต้องมีความรู้เชิงลึกด้านการศึกษาพิเศษและเทคนิคการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้คำแนะนำและสนับสนุนครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

5.3 ผู้ประสานงานเครือข่าย ทำหน้าที่เชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกเขตพื้นที่เพื่อระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญสนับสนุนการดำเนินงาน โดยเฉพาะการร่วมมือกับศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด

5.4 ผู้พัฒนาวิชาชีพครู ออกแบบและดำเนินการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องผ่านรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้าง PLC และการนิเทศแบบ Coaching & Mentoring เพื่อยกระดับสมรรถนะครูให้สอดคล้องกับแนวทางของ 2PIDA-OE2R

5.5 ผู้วิจัยและพัฒนานวัตกรรม ศึกษานิเทศก์ควรดำเนินการวิจัยเพื่อต่อยอดและพัฒนานวัตกรรมด้านการนิเทศและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเรียนรวม โดยนำผลการนิเทศไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถเผยแพร่และขยายผลได้

5.5 ผู้ประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ ต้องดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์แก่ผู้บริหารและครู เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การแสดงบทบาทที่ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพของศึกษานิเทศก์ในแต่ละด้านดังกล่าว จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบการนิเทศการศึกษาแบบ 2PIDA-OE2R ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาเรียนรวมให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทุกคนได้อย่างแท้จริง

บทสรุป

รูปแบบการนิเทศการศึกษาแบบ 2PIDA-OE2R สำหรับโรงเรียนเรียนรวมเป็นนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความท้าทายในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยบูรณาการแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE การสร้างระบบนิเทศการเรียนรู้ตามกรอบ SEAT และหลักการจัดการเรียนรวมตามกรอบ FAT รูปแบบนี้ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนที่เชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง และการสร้างระบบนิเทศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียนทุกคน การนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จต้องคำนึงถึงพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยศึกษานิเทศก์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้ประสานงานเครือข่าย ผู้พัฒนาวิชาชีพครู ผู้วิจัยและพัฒนานวัตกรรม และผู้ประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ การขับเคลื่อนรูปแบบ 2PIDA-OE2R อย่างมีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เท่าเทียมและเป็นธรรมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เบญจจา ชลธารันนท์. (2559). *คู่มือการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีที (SEAT Framework)*. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- กมลวรรณ ศรีสุข. (2561). การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนเรียนรวม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 16(2), 85–99.
- จิราภรณ์ วงศ์ประสิทธิ์. (2565). รูปแบบการนิเทศการสอนเชิงโค้ชซึ่งเพื่อพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการครุศาสตร์*, 12(1), 45–59.
- จิราภา เกิดนาค. (2561). กระบวนการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 14(3), 101–118.
- จุไรรัตน์ สุตรุ่ง. (2559). *การนิเทศภายในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ธนพัฒน์ รัตตศิริ. (2565). การสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจในการทำงานของครูผ่านกระบวนการนิเทศแบบมีส่วนร่วม. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 10(2), 33–47.
- ธัญญารัตน์ คงทอง. (2565). การนิเทศการสอนเชิงพัฒนาเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูในโรงเรียนเรียนรวมระดับประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 11(1), 45–60.*
- นิตยา สุวรรณศรี. (2564). การพัฒนาแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของครูในการจัดการเรียนรู้แบบเรียนรวมระดับประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 49(3), 203–219.
- บุญล้อม อินทร์ศรี. (2563). แนวทางการนิเทศการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการศึกษา*, 9(1), 1–15.
- พรณราย ศรีธนู. (2566). การประเมินผลกระบวนการนิเทศการสอนด้วยแนวคิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา (Learning-Oriented Evaluation). *วารสารศึกษาศาสตร์*, 15(2), 88–102.
- พรณี บุญญะสิทธิ์. (2564). การนิเทศการศึกษาด้านฐานข้อมูล (Data-Driven Supervision) เพื่อยกระดับคุณภาพครูและผู้เรียน. *วารสารการบริหารและพัฒนา*, 17(1), 52–68.
- พิมพ์พรรณ วรชุตินธร. (2563). *การจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม: แนวคิดและการปฏิบัติ*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัสสรานาคบุตร. (2562). การวางแผนการนิเทศการศึกษาเชิงระบบในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 13(3), 121–134.*

- รัตนภรณ์ พันธุ์มี. (2564). การนิเทศแบบเพื่อนครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเชิงสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflective Practice). *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 11(2), 56–70.*
- วรรณภา พูลสวัสดิ์, พิชญา แสงทอง, และ สุรัชย์ แสงดี. (2563). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 8(2), 122–138.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2556). *ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช: การพัฒนาวิชาชีพ ทฤษฎีกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2558). *แนวทางการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน: การบริหารจัดการตามกรอบ FAT*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุกัญญา แซ่ตั้ง. (2561). การประเมินผลเชิงพัฒนาในกระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 15(1), 65–80.
- สุธาทิพย์ จันทศิริ. (2562). แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในศตวรรษที่ 21. *วารสารการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น*, 12(4), 14–28.
- อรพรรณ สุขจิตต์. (2566). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษาแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาครูในยุคหลังโควิด-19. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 18(2), 41–58.
- อัญชลี เพ็ชรสุวรรณ. (2563). การสร้างขวัญและกำลังใจของครูในกระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูอย่างยั่งยืน. *วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*, 7(2), 72–86.